

Egy rossz kempingszékben
ülve, mint az égben
görgő felhőgomolyban,
így beszéltem ahhoz,
ki télre nyarat hoz,
s nem tudni, ha van, hol van,
mégis ott van minden
szíromban és színben,
s minden halvány mosolyban.

Závada Pál

NÚBIA, POMPEJI

Az írások közt azokra talál folyton, ahol bevésett jeleket viselnek a lapok, dől hátra a székben, de a mondatot, hogy ez már maga volna a dermedés, vagy csak a próbája vagy mi, nem tudja befejezni. Más mondatokat viszont rendszerint elkezdni sem képes, így ülve maradhat, és mert nem minden gondolatát ő tölti be most, aki szokta, s aki ágyára dől éppen e percben, emlékdarabokat igazgathat időpontokhoz, és az asztalra könyökölve próbálja meg tisztázni, ezt legalább sikerül, hogy mikor látott először vésővel írt betűt.

Talán amikor fölemelték, hogy a fejek fölött lássa a kötéllel és kapával hajlongó, gumicsizmás embereket, de mivel kinőtt már a karonulókorból, egy szomszédos fedéllapra állították, fölötte fekete tömb, rajta aranyozott írás, s noha nyomtatott naggyal akkor már tudott, kislabizálni ezt nem volt érdemes, inkább a kikarcolt arc-mást vette szemügyre, olyan, mint a fénykép, gondolta, és nem értette, hogy azt, amiből az a fodros, fehér anyag kandikál ki, s amiben állítólag a nagyapa volna benne, miért teszik olyan széttaposott, sárga-fekete földhányásos árokba, meg úgy látszik, karcolt kép se lesz.

Mégsem ez volt az első, helyez hátrébb, 1960 elé egy másik jelenetet, és még mindig nem őt képzelem el, aki most párnákat gyűr a feje alá, és nézi a fehérből szürkébe átgyűrődő felhőket. Nem ez volt először, hiszen megelőzte egy nyári délelőtt, lovas kocsin ültek, a Viktor meg a Cica húzta, tehát még megvoltak, és keresztlécekre lefektetett, fényesre csiszolt oszlopot fuvaroztak. Egész úton egy sárga körteléggömböt rángatott a szélben, ám ahogy leszállt, a magas fűben magához ölelte az ujjbegy-csúszkákat visszhangzó ballont, s nézte a kényes tehernek nekiveselkedő apját és a többi férfit, akik rovid, szlovák szavakat váltottak egymással, a luftballon eresztetni kezdett, s neki úgy rémlett, látja is a lyukat, így az az ötlete támadt, hogy betömi egy erős fűszállal, de amint hozzáértette, a léggömb kidurran, tragikus veszteségével azonban senki nem törődött, mert akkor imbolygatták fel éppen, csúcsával az égnek, véssett feliratos lapjával meg felé fordítva az obeliszket, hogy a helyére állítsák.

Még mindig az asztalnál ül, és az időrenddel bíbelődik, s nem azt látja, amit abban a másik lakásban ő lát az ágyból, a párnákról, vagyis a felhőket meg a párkány alól továbbra is, de már csak neki, nyújtózkodó fatornyot, ahogy csúcsát beleszúrja az ablakhorizontba. Ő tehát mozdulatlanul fekszik, csak tekintete siklik a toronylándzsáról a szobában ellaposodó árnyakra, arra gondol, ami eltűnik, meg ami a nyomában megmarad, a szüntelen áramlás, rángás pillanatainak lenyomatára, éles szavakéra gyomrának falán, elmúlt látványokéra a recehártyán, fejének a párnában hátrahagyandó gödrére, valakivel összefonódott testére az ágy szivacsosságában, az alkonyati tóban, régi plázsok homokjában.

Faragott kép később sem lett, halad a szűkülő csapáson tovább, s feláll az asztal mellől, a polchoz lép, hogy kikeresse, pontosan mit emeltek a sárga-fekete gödör fölé, persze, nem rögtön, csak hét évvel később, amikor már futotta rá, megvan a nyugta, az özvegy által kiválasztott minta szerint, hullámos kerettel, járdával, fekete svédgránit íráslappal, körülbelül negyven darab, bevéselt és aranyozott betűkkel. Amikor kiértek, és a feltöltetlen, friss betonkeret fölött olvasta kivésve a saját, egyébként az apjával is elől-hátul megegyező nevét, földbe gyökerezett a lába. Akkor már voltak különféle traktorok, kékesszürke, remegő orrú zetorok meg erős hangú, bordó beloruszok, de aznap az apja egy kis pirosat hozott el, amelynek a vezetőlés előtti, keskeny platójára lapátoltak fekete földet a közeli szántó szélén, hogy a feltöltést a peremig elvégezzék, majd egy rózsatövet is beágyaztak középre.

Ő ellenben széles ágyából nyíló nézőszögével azt tesz, amit akar, kedve szerint kitarthatja és össze is csukhatja, ha lehunyja a szemét, de fektéből inkább felhúzódkodik, hogy jobban lássa a torony lándzsáját, átöleli mellébe nyomódó térdét, ráfekteti az arcát. Akár fel is kelhet, és belekezdhet bármibe, hiszen kivívta, hogy maga lehet, s a zavartalan egyedüllét igenis a teljesség záloga, a csúcsra vergődésnek meg a munkálkodás kéjének az ígérete. Keze végre most keltheti életre a holt anyagot, amikor már nem kell beszélni és nincs mit tenni, mert már mindent elmondott és megtett. Tőle mást ne várjanak, se választ, se üzenetet, se további, úgyis csak megszeghető ígéretet, neki már ne kelljen tenni egy lépést sem, és őfelé se lépjen az, akit ő innen, ezer falon keresztül szerencsére nem lát, és aki tegyen, amit akar, csak vele ne, csak őt ne. Tekeredő, kidudorodó kígyóvonalat képzel a homokba, amit rögtön összekuszál, mielőtt kiolvashatná, mert a zsinórirástól, kivált ha személyes, felismerhető, reszketve irtózik egy ideje, csak a mágikus jeleket, elvont szövegeket képes elviselni. A szemérmetlenül szubjektív föltárulkozásoktól mérgezése, görcse van, egyéni tragédiákra, a sajátját is beleértve, tényleg nem lehet tekintettel már. Később feláll, kávéit iszik, kimegy, rakosgat a zsúfolt műteremben, a hulladék deszkák mögül kiszabadít s középre húz három tele papírzsákokot, és kidönti belőlük a kővezetre a homokot.

A svédgránitról fénykép is készült, áll meg ugyanebben a pillanatban a dossziék között matató keze, jól látszott a felirat, a hullámos perem meg a rózsatő, de a felvételt most nem keresi meg, hanem a polctól elfordulva az ablakhoz lép. S ekkor, mint egy ütéstől, mert ezen az égen nem látszik a kis torony, amely odaát maradt, elsötétül előtte minden. Vakon kerüli meg az asztalt, lefekszik az ágyra, amely már nem ugyanott, az ajtónál van, ahol tavaly nyárig ennek a szobának az eredeti ágya mindig volt. És ez nem is az az ágy, hanem helyette kettő másik, egymáshoz kötözve, a lefüggönyözött ablaknál. Fals metaforák, gondolja most róluk, kötve hiszik, hogy rajtuk vágyba eshetnének ők ketten még valaha, hogy életjelet adhatnának, hogy ellenkezőleg zuhanhatnának, mint az, aki végleg beágyazódott az ajtó mögött, az eredeti helyen. Az egy-

másra ráismerő, mágneses testek a szorongást szoríthatnák kinná, élvezetté, és e szobának az ágy fölé telepedő árnya alatt nedveiket nem a kegyelem, csak ez a benyomásairól ronggyá gyűrten tudósító lepedő inná fel, húzza magára. Aztán beletemeti borostás arcát, majd azt reméli, álom csak, hogy leszédül a tátongó ürbe, feje fölött a tulajdon, kivésott neve, s hogy hátából nő ki a rózsató. Később félálomban megfordul, már a szemközi keretre görnyedve látja magát, ahogy fogazott kalapáccsal rücskösíti a megkötött betonfalat, s hóna alól a tótágast álló nevekre lát rá, az özvegy megelőlegezett nevére is. Kinyitja a szemét, s a plafonra bámul. 1978 nyarán, amikor a régi osztálytárs, a kőfaragó utasítására éppen szétterítette a homokot, és a lapátra támaszkodva várta, hogy meghozzák a cementet és a zsaluzatot, az anyja azzal szállt le a bicikliről, hogy üzentek, menjenek rögtön, mert megállt a tudomány, és azzal, akinek ott van pár lépésre bevésve már a neve, nem tudnak mást kezdeni, így hazaadják. Akkor már minden bizonnyal hiába megvásárolt kismagnóra gondolt, és rá, akit elmulasztott meghallgatni, és már jóvátehetetlenül, mert nem hitte el, hogy múlt vasárnap az ő furcsán jelentőségteljes félrevonásuk, a két unokáé, már a búcsú lett volna, s hogy egy héten belül kifordítják a rózsafát, majd visszaültetik, és az osztálytárs ki-
verheti a hiányzó hetvennyolcast.

Ő pedig tenyerével egyengeti el a zsákokból kiborított homokot a kövön, ujjaival gyorsan végiggereblyézi, aztán kezét mos, belenéz a falnak támasztott szeplős tükörlapba, és tétován vetközni kezd. Hátralép, egész alakját látja, mint egy filmben, ahogy fején keresztülhúzza, csípőjéről letolja, combján lesodorja-lecsúsztatja ruhadarabjait, s térdemelgetve kilép belőlük. Mennyire más ez, jut eszébe, mint a fürdés, amikor tükörképével összehangolt, cinkos egyetértésben vetközik, és a csábító, mindenét egyszerre olelő forró vízben magára találhat. De most ez a meztelensége, talán utoljára, neki szól, aki már nem láthatja őt, és talán annak is, akinek, ahogy elképzelni szokta, a színe előtt, ha ez idő tájt nehezen és fájdalmasan is, időről időre számot ad. Leereszti a kezét, ez vagyok, gyónja meg a tükörnek, majd végigsimít arcán és haján, tenyerét a hasára, mellére szorítja, ujjaival próbálgatja kemény-puha testrészei ellennyomását és rugalmasságát, tudomásul veszi a tapasztaltakat.

A plafonra függesztett tekintete most elborul, s ahogy az oldalára dobja magát, a lepedőt félig a földre sodorja le, beharapja az ajkát, visszafojtja a lélegzetét, s percek múlva képes csak elhatározni, hogy visszatér a kérdéshez és az időrendhez, így mégiscsak kilép a feldúlt ágyból. Az asztalhoz ül le, az ablakban tükröződik a zsúfolt, púpos iratgyűjtő, a feliratot is látni véli rajta, és aztán előtte a kékesre borotvált arcot, a szikár férfialakot, akinek két évvel ezelőtti eltűnésével megkezdődött a távozások és nélkülözések kora. Meredten bámul a szellemképre, míg össze nem mosódik előtte, aztán egy töltőtollal dátumokat firkál egymás alá, hogy végül az 1991-es, áprilisi délutánnál kössön ki, amit egyébként rögtön utána le is jegyzett. Arra a megtekintésre még vele ment el, akiről most még annyit sem tud, hogy e percben a tükör előtt áll, ők ketten ott együtt voltak jelen, így abban a leírásban, mit sem sejtve a másfél hónappal későbbiekéről, a párjának nevezte őt. Ő volt, aki néhány nappal korábban egy tárolótelep kerítésének tövében megtalálta azt, aminek a megtekintésére aznap délután megérkeztek, ő mutatott rá, hogy ez az. Szóval ez az, mondta még egyszer, amikor belépett a faragóműhelybe az anya és a fiatalasszony. Egy kézitaliga vasvázán hanyatt fekve, lapjával fölfelé látták meg, mellette pedig ott állt a mester. Nem értem, mondta a fiatalasszony, mire ő, akinek a tulajdonképpeni tiszte volt ez a bemutatás, tehát a párja vagy hogyan mondja most már, a kezével kezdte rajzolni a levegőbe, hogy állni fog. De föl is állíthatom, ugrott oda a mester, meglóditotta a taligát, s a falhoz lépegettette

a gránittömböt. Amorf könyvalak volt, a háta domború, mint egy élőlényé, de keresztben fűrök rozsdás vájatai tagolták, s rétegekben fodrozott oldalával és szemközti lapjának lecsiszolt, sík felületével szakadozott, megduzzadt iratcsomóra emlékeztetett. Széldarab, kérem, ahogy az utolsót levágta a drót, hangzott a szakszerű magyarázat. No?, pillantott az anya a fiatalasszonyra. Nekem tetszik, szerintem is, mondták. Nagyon kemény anyag, simított rajta végig a mester, a legdurvábbal is alig bírtam csiszolni, vietnami. Úgy érti, hogy, kérdezte az anya, s a válaszra, hogy igen, onnan hozták, azt mondta elgondolkozva, hogy hihetetlen. Aztán a párja vagy kije előadta a felállításra és alátámasztásra vonatkozó elképzeléseit, majd az anya lépett közelebb, hogy a név, hogy az hova kerül. Ide, kezdett rajzolni a mester lendületesen az ácsceruzával, ötcentis antikvával gondoltam, tetszik ismerni, szép, talpas betűk, és aranyozva. Nem, nem feketével, ehhez jobban illik az arany, meg nem is dobja le, nem kopik. S akkor, miután egy papírra felírták az évszámokat is, hogy negyvenhétől kilencvenig, s úgy hitte, ők ketten ugyanarra gondolnak, hogy legközelebb, ha késve és sötétben érnek is ki, s ha addigra szakad is az eső, mint azon az estén, már nem járnak majd sorról sorra, ujjukkal tapogatva-olvasva a neveket, hogy ez sem az, az sem ő, hol vagy, s nem fognak a szégyen tehetetlenségével, dolgukvégezetlen hazamenni, hogy a másnapi világoosságnál lássák, pont itt forgolódtak az este, tehát hogy ezentúl vakon, ezer közül is megismerik, abban a pillanatban a mester kimondott valamit, amitől a megtekintés kibillent a maga tárgyszerűségéből, s hirtelen nem volt már mivel elfedni azt, ami erre a valójában ártalmatlannak tűsző megjegyzésre feltört, úgy, hogy maga a mester súgta rögtön megszeppenve, hogy ezt talán nem kellett volna mondanom, mert észrevette, ahogy az anya elfordul, a fiatalasszony összefogódkodik vele, de a feljegyzés szerint a párja is hozzájuk csatlakozott, vagy hogyan is mondja most már, és rázkódott a válluk, pedig a mester akkor csak annyit jegyzett meg halkán, tényleg olyan, mint egy iratköteg.

Senkinek nem a valakije ő, fordul el tükörképétől, legkevésbé neki, sőt épp most, éppen ezzel szeretne tovább már nem zsugoríthatóan a senkijévé lenni egyszer s mindenkorra. S mégis, mintha ölelni készülne a másikat, úgy ereszkedik le a homokágyra. Úgy térdepel le, mint az első érintésekhez, és hullámot vet a dereka, ahogy a süppedő homokszőnyeg túlsó felére átlendíti magát, s letapasztja a tenyerét. Lassan ereszkedik lejjebb, előbb a combja simul bele az engedelmesen szétnyíló ágyba, majd a páros gödröt fűrő medencecsont és a szemcsefodrozó ágyék következik, aztán a has képez lágy homorulatot, s jönnek a bordaívek halvány rajzolatai, a lelapuló mellek lankái, gödröcskével a mélyükön, a vállak, a karok árkaí. Még föltartja a fejét, hátranéz, mélyebbre fészkei magát, szétveti kissé a combját, belefúrja a lábfejét a befogadó anyagba, ráfeszíti, majd elernyeszti magát rajta, végül mélyen megmeríti benne az arcát. Tagjaiban ekkor lüktetés ömlik szét, s ő a mozdulatlan ölelésbe beletapadva hagyja, hogy áradjon benne a forróság. Nem moccan, csak aztán, jó sokára emelkedik meg óvatosan, hogy fel ne dülje, úgy húzódkodik fel testének ott fekvő párjáról. Fölébe hajolva nézi, kinyújtózkodik, simogatja magát, tenyere nyomán kvarccsillámok peregnék le az arcról, vállról, köldökperemről, napozásból hazainduló mozdulatokkal söpri le a combját, majd zuhanyozni megy, de meggondolja magát, és homokmorzsásan, ruhátlanul marad.

Ami kikerülhetetlen, de még hátravan, az műkö, kúszik az asztal magasságából lassan a torkáig a görcs. Szokványos kivitelű típusdarab volt, amit arra az alkalomra darabjaira szétszedtek, de ennek az öntött és kevésbé faragott dolognak mint formának

a lenyomata is alig megfogalmazható most, nem beszélve a szerepéről és azokról a napokról, pillant az ajtó melletti sarokba, amelyekhez köze lett, mindez leülepíthetetlenül kavargó ebben a szobában. Az a kő egyszemélyesnek tudta magát, és nem értette, hogyan történhet meg, hogy váratlanul nekiesnek, feldőlnek, elemeit félrelökdösik, a helyén áznak, aztán azt a helyet egyszerre sokan megközelítik, szorosan körülállják, hogy még a kora nyári melegben tikkadó fücsomókon keresztül se látsszon, mit művelnek ott középen, mivel dühögnek, miért mormognak, hajladoznak, amikor pedig darabjait ismét összepásztítják, hogyan kerülhetnek rá a táblájára az *és leánya* kötőformulaival további betűk és számok. Az írásjeleknek ezt a bővülését ketten bámulják majd különös értetlenséggel, akik egymáshoz nagyon hasonlítanak, csak egyikük feleakora, mint a másik, és a kisebbik még egy léggömbbel sem játszhat, amikor első fargott írásként rogtón a legmélyebben bevésett tulajdonnevet látja meg. Aki innen, kilencévese mellől így kizuhant, hogy kőlapokkal nyitvatott magának úrt, néz a sarokba ismét, akarata ellenére a távozását is megtetőző dúlásra adott jelt, minek is nevezze most már, a másinak, aki úgy döntött akkor, hogy nem akarja őket, a két hasonlót többé, nem az övéi. Helyettük vizet és homokot akart ölelni már, s ajtaján kívül akarta tudni a romokat, amelyek közt azóta a kényszer igazgat, és az ágy alatt gödör fenyeget. S nyilván annak a kilencévesnek sem tűnt fel, hogy amikor végig kellett néznie, mert még csak el sem bújhatott a fücsomók mögé, hogyan készítenek helyet az egyiknek, a másik már akkor félreállt mellőlük, és ők, a két hasonló, már csak magukban álltak ott.

Műanyag vödörben vizet hoz, leteszi a homoknegatív mellé, a sarokból odahúzza egy zsák gipszet, nekitámasztja a munkaasztal lábának, s ahogy késsel kihatja a többrétegű papírt, fehér felhő pöffen ki és száll az öle felé. Két kézzel markol a gipszbe, belemorzsolja a vízbe, míg a felszínen meg nem jelennek az átítató peremű zátonyocskák. Ujjáival kevergetni kezdi a sűrű tejet, s közben szétterpesztett, meztelen lábára lát, amelyen csurgások keményednek. Az arc gödre mellé teszi a vödört, markával merít a gipsztejből, belecsorgatja, vékonyan öntögeti szét a felsőt testen, karokon és lábakon, egy újabb adagot pedig a kereten. Körbekotorja az edény falát, ujjai egymásról tolják le az enyhén merevedő, fehér sarat. Széles gézanyagot göngyöl ki aztán, ollóval főliszabja, ráteríti a gipszágyra, majd egy felhasogatott, rossz lepedő csíkjait is odaigazgatja és letapogatja. Lécek után néz, rátaposva repesztí őket ketté, és lerakja merevítőnek. Új masszát kever, amit ráönt a fakeretre és a vászakra, végül kiborít egy utolsót, s felületén végigsiklatja a tenyerét, hogy egyenletesre terelgesse szét a szabálytalan téglalaptáblát.

Amit elfojtana, az egyre jobban szorítja a torkát, az íróasztalhoz hajolva már nem kap levegőt. Feláll, elmegy az ajtóig, aztán az ablakhoz, kinyitja, de rogtón hátrat fordít. Fel-alá jár, végül az ágyra dől megint. Szavakra, formákra gondol, és arra, akivel már végleg csak egymás gondjaira vannak bízva. Rá, aki gyakran játékaik közt is összekulcsolt kézzel jár azóta, s néma, de valóságos fohászokat intéz, ahogy ahhoz a már kétszemélyes, zsineggel átkötözött, nejlonba csomagolt kőhöz is a télen. Most már csak rá gondol, akinek kifosztottságát egyedül képtelen feledtetni, s akiről egy mondatot ismételtet folyton, amely annak a tavalyi, kora nyári napnak az éjszakáján indult el, de a maga tizenégyes, kötött formájába beleszilárdulni csak jóval később kezdett: Ha majd egy télutón abban a szobában szürkülő délután tétováz unottan, s bár abban a sarokban már nem is ágy van, mégis nézni fogja felvont térde közül azt a helyet, ahol, mert meg is mutattam, hogy hol, és tudja még, hogy mikor és hogyan, aztán telefonálna, mégse, visszaül, nem érdemes, ugyan, minden ugyanolyan, semmi, hagy-

jam, rándul lefektetés közben, nagy sokára sír fel, fél év után, s honnan a férfidüh, amivel falat öklöz benn, hogy ő, ha úgy találkozhat vele, hinne, de ez igaz?, majd amikor ez lesz, mondtam aznap, akkor várlak, Uram, ez lett, íme. Ezt megállapíthatja ismét, mégis várhatnak csak, miközben szép lassan, néha fel-felívelőn ugyan, de szinte biztonságot nyújtó, elfogadtató kímélettel s időről időre csak kicsivel csúsztatva lejjebb, megállás nélkül hanyatlik minden.

Akkor most leül, és vár, homokpiszkos, gipszfoltos teste méltó a terephez, amelyen lekuporodik, átöleli a combját, megborzong, fel kéne öltöznie, jut eszébe, de úgy éri, nagyon elfáradt hirtelen, és már nem akar semmit, talán csak megemelni később a megkeményedett lapot, aláhajolni, hogyan mutat alulról, tenyérrel söpörni majd végig a homokmorzsás testrészeken, amelyek az ő furcsán lelapult, eltorzult nyomatai, aztán mégis az történe talán, hogy becsomagolná, megkötözné a felállított táblát, lecipelné a lépcsőn, ha lehajtaná az üléseket, hátulról beférne, és odaszállítaná neki, hadd legyen végül övé a núbiai-pompeji nő, felvonszolná a másodikra, az ajtó előtt leszaggatná róla a nejlont és papírt, ezt fogja tenni, benyit a lakásba a homokot hullajtó, szélein töredező táblával, meg sem áll az ágyig, ahol nyilván most is fekszik a férfi, és ráborítja, hogy ölelhesse, arcára, testére homokbőrű arcát és testét, hogy végleg letakarja, elfojtsa, leszorítsa őt az ölelését őrző, nehéz fedőlappal.

Parancs János

A SZVIDRIGAJLOV-MONOLÓGOKBÓL: REGGELTŐL ESTIG

Túl a férfikor delén

Valami szájalmas állapotban,
ahogyan körülpillantva,
reggel Samsa úr.

A remény

Ó, erről sokat regélhetnék.
Utoljára tán a kamaszkorban
hittem el minden szavát.
S azóta mégis mindig törbe csalt,
átvert és nevetségessé tett.
Én, hülye, azt hittem, kiismertem
– még idejekorán gyanakvóvá válva –
csapdáit, átlátszó cseleit.